



KOBNE POSLJEDICE JEDNOG PRISTUPA

Miljenko Belić

Luvenska katehetska revija „Lumen vitae”, u zadnjem broju 1985, donosi članak što ga je napisao Jean-Marie Jaspard (s Katoličkog sveučilišta Louvain) pod naslovom: Ide li moralna savjest mladih prema sekularizaciji?¹ Članak je pisan mimim, hladnim načinom, ali je po svom sadržaju pravi poziv na uzbunu.

Razlog za uzbunu jesu podaci što ih je dobio belgijski Centre de Psychologie de la Religion, pretežno u pet anketa anketirajući oko 1200 mladih, u dobi od 14. do 25. godine života, u vremenskom razmaku od 1971. do 1985.

Na pitanje: „Kojih se osoba tiče moj dobar čin ili moj grijeh?” – ankete su dale ovu sliku:

– 1971. kod Valonaca: 1. tiče se mene samoga; 2. za to se zanima Bog; 3. roditelji; 4. ostali; 5. društvo.

U anketama sljedećih godina slijed ostaje isti za sve, osim za Boga:

– 1978. kod Flamanaca Bog nije više na 2, nego na 3. mjestu;

– iste 1978. kod Valonaca Bog je na 4. mjestu;

– još i 1981. kod Valonaca Bog je na 4. mjestu;

– no 1985. kod Valonaca Bog je na 5, zadnjem mjestu (nav. članak str. 394).

Ankete iz 1981. i 1985. pokušavaju saznati zašto ti mladi ljudi ne misle na Boga pri svojim etičkim činima. Približno 60 posto odgovara da

na to naprosto nisu mislili, ali nije im neprihvatljiva ta misao. No 30 posto odgovara da u tu stvar Bog uopće ne ulazi; za zlo koje počinja čovjek, Bog se ne zanima, za to Bog nije osjetljiv, kaže njih 8 posto (str. 395). Moramo napomenuti da je stupanj vjere kod anketiranih vrlo različit.

A otkud takva zamisao o Bogu i o čovjeku pred Bogom na etičkom području? Prema dvjema anketama, od predloženih Božjih atributa, ti mladi gledaju u Boga: 1. prijatelja; 2. vođu ili uzor; 3. znatno manje, učitelja života; 4. samo 7 posto, suca (str. 395). Jedna druga anketa, provedena kod djece od 6. do 12. godine, pokazuje da su za tu djecu suci tata i mama; a ako se i obraćaju na Isusa u takvim situacijama, to je zato da ih On izbavi iz neugodnosti (str. 396).

Prekinimo na časak iznošenje belgijskih podataka, pa se sami osvrnimo i zamislimo. Jest Bog prijatelj, i kako nam je drago – i kako je potrebno – tako govoriti o Bogu i tako katehizirati. No, ne smijemo čitati Bibliju „sa škarama u ruci”! A koliko se u Svetom pismu – i Sta-

¹ JEAN-MARIE JASPARD, *Va-t-on vers une sécularisation de la conscience morale chez les jeunes?* Izišlo u: „Lumen vitae”. Édition Française, vol. XL, 1985, n^o 4, str. 389–402.

rog i Novog saveza – govori o Bogu sucu! Počinjen je propust u katehiziranju – i slijedilo je da je kod 60 posto mladih Bog zaboravljen u etičkom životu, a kod ostalih, ne samo zaboravljen, nego i izričito isključen (usp. str. 395). To nije bio u dovoljnom stupnju vjero-nauk!

Dakako, znamo svi, nije lako nama ljudima valjano povezivati milosrđe i pravednost. A ipak znamo da ono milosrđe koje nije pravedno, nije krepost. Božje je milosrđe uvijek vrhunski pravedno. Sjećam se kako mi je upravo zagrijano govorio neki moj dragi znanac o nekoj sek-ti čiji se pripadnici ne smiju ni dotaći oružja. „Mi bismo svi morali biti takvi.” – „A ako bi se našao samo jedan koji to ne bi htio biti?” primijetio sam. I tu je – za taj put – taj razgovor stao. Kako ćemo govoriti o Bogu prijatelju i o Bogu sucu – novo je pitanje. No, treba li govoriti i o jednom i o drugom – o tome se uopće ni ne raspravlja! Treba predusresti posljedice pre-naglašavanja bilo samog milosrđa, bilo same pravednosti; i isto tako treba predusresti posljedicu prešućivanja bilo opraštanja, bilo krivnje, ne bismo se smjeli bojati riječi „griješ”.

Biblija je u tome savršena. Pogledajmo, na primjer, Isusov stav prema preljubnici i njezinim tužiteljima: „Ženo, gdje su (tužitelji)? Nitko te ne osudi? (...) Ni ja te ne osuđujem. Idi i od sada više ne griješi!” (Iv 8,10–11). Dakle, i svijest krivnje, i smirenje u sigurnom opraštanju, i vedri izgledi za budućnost, i to uravnoteženu budućnost – sve se to nalazi u Gospodinu novu postupku.

Na ozbiljno razmišljanje potiče i ono što su belgijski stručnjaci konstatirali u vezi sa sakramentom pomirenja.

Nimalo ne zabrinjava što je naziv „pomirenje” dobio golemu prednost (96 posto), pred nazivom „ispovijed” ili „pokora”. Taj je naziv zbilja lijep, iako, u to valjda nitko ne sumnja, ni on nije u svakom pogledu potpun.

No kad se je postavilo pitanje: pomirenje – s kime, pokazale su se napukline, opasne napukline kako mi mislimo.

– Pomirenje – jedino s Bogom, kazuje 9 posto (većinu imaju mladići).

– Pomirenje – jedino s drugim ljudima (dakle, tu je Bog izričito izostavljen, rečeno je „jedino”!) 17 posto (i tu većinu imaju mladići).

– Pomirenje – i s Bogom, i s drugim ljudima, kaže 74 posto (veliku većinu imaju djevojke) (str. 397).

Nas začuđuje da o Kristu Posredniku, o Crkvi kao specifičnoj stvarnosti i o njenoj ulozi pri pomirenju – u izvještaju o toj anketi nismo ništa. Možda je počinjena pogreška u vođenju ankete. A možda se pogriješilo u vjerskoj pouci, kako će se moći nešto više naslutiti iz onoga što je u tim anketama još uočeno u vezi sa sakramentom pomirenja. No, što je da je, ostajemo mučno iznenađeni da 17 posto anketiranih, Boga sasvim izostavlja iz pomirenja. Nismo krivo pročitali: 17 posto!

U tom pomirenju anketirani vide „obnovu prekinute veze” i „čin ljubavi i povjerenja” (str. 397, podnaslov 6).

Začuđuje nas šutnja o Kristu, o trsu i lozama, o pashalnom otajstvu. A pashalno otajstvo izvor je, ne samo kršćanskog života uopće i ne samo svih sakramenata ukoliko su sakramenti (tj. čini Krista raskršćenog i uskrsloga), nego, a to na napose izričit način, izvor je onih specifičnosti što ih u sebi sadrži sakrament pomirenja. Začuđuje šutnja o Crkvi, jer o Crkvi i njezinu udjelu pri sakramentu pomirenja treba govoriti ne samo po naravi stvari, nego i po izričitoj nauci Sabora (Lumen gentium 11, usp. Sacrosanctum Concilium 109). Koliko god pozdravljamo sve one lijepe vidike o obnovi veze, o ljubavi i povjerenju, čudimo se što se ne govori o eminentnoj vezi ljubavi u životvornom zajedništvu trsa i loza, utemeljenom na djelu vrhunske ljubavi na Kalvariji i u Kristovu uskrsnuću kao osnovici našeg milosnog života (usp. Rim 4, 24–25). Doista, ne može ostati bez posljedica ako se Sveto pismo čita „sa škarama u ruci”!

Nemojmo se ispričavati da je teško naći podesan katehetski način kako da govorimo o svetom pomirenju u svjetlu pashalnog otajstva. Jest, ima tu teškoća, ali Duh Sveti pratit će nas, i budući da je potrebno o tome govoriti, naći će se s Božjom pomoću ono što treba naći. A potrebno je govoriti – i bilo bi u krupnom stupnju upravo nedolično ne govoriti – o onoj golemoj pozadini i osnovici na kojoj stoji sakrament pomirenja. Tu je Utjelovljenje: i to, Utjelovljenje za žrtvu; a ta žrtva još nije svršetak nego je

uvod u novi uskrsli život Žrtvovanog Trsa koji svoj – taj specifični krajnje plemenit i uzvišen život – životvorno prelijeva u nas, u loze. To uskrsnuće nije, naime, bilo tek neki „happy end”, nego početak i osnovica same srži kršćanstva i onog novog, specifično kršćanskog načina i smisla života, kako to čitamo u 1 Korinćanima u 15. poglavlju (a i to poglavlje ne smije se čitati „sa škarama u ruci”, nego treba uočiti i navješćivati njegovo golemo značenje). Uostalom, nek nas pouče daljnje posljedice propusta u Belgiji.

Treba li „s nekim govoriti” o svojoj krivnji, smatra potrebnim oko 60 posto. No budući da, kako ćemo malo niže reći, velika većina ne pokazuje sklonosti ispovijedanju—iskazivanju svoje krivnje u sakramentu (str. 396, podnaslov 4.), ostaje nam dojam da je ona potreba „s nekim govoriti” o svojoj krivnji, više plod utjecaja psihologije nego vjerske pouke.

No, još nismo na kraju nizbrdice.

„Smatrate li potrebnim ili nekorisnim priznati svoj grijeh Bogu prije nego je grijeh oprošten?” Premda to smatra potrebnim 63 posto, začuđuje i upravo zapreplašuje da to priznanje smatra suvišnim čak 37 posto. Pripazimo: pitalo se treba li svoj grijeh priznati *Bogu*, i to je pitanje postavljeno zasebice i neovisno o pitanju treba li krivnju priznati svećeniku.

Kad se prešlo na to specificiranje o iskazu krivnje, odgovori još više začuđuju. „Treba li da priznanje grijeha prelazi preko posrednika, i taj je posrednik svećenik?” Odgovori: da – 15 posto; ne – 85 posto!

A zašto tako misle? Zato jer se, kažu, može obratiti Bogu izravno, bez nekog posrednika – 54 posto. Zato jer je svećenik osoba jednaka meni – 22 posto.² Zato jer se grijeh tiče samo Boga – 20 posto (str. 397). Samo 5 posto gleda u svećeniku posrednika između Boga i onoga koji se ispovijeda. Neki, u još manjem postotku, gledaju u iskazu svećeniku neko jamstvo da u djelo pomirenja ulaze iskreno i korektno. Neki zastaju u prihvaćanju svećenika kao moralnog savjetnika (str. 398).

Kako se nama čini, pri svemu tom zbivanju kao da je Isus Krist izostavljen. A to je nesretno propust! Nelijepo s naše strane prema Bogu; osiromašujuće, i to u krupnom stupnju i

u presudno važnim područjima, prema čovjeku. Pustimo po strani ono što teologija izvodi o nezaobilaznoj potrebi vjere i krštenja (i o našim ljudskim zamišljajima o tome kako bi bar neka želja za krštenjem mogla još biti utkana u nekim krajnjim slučajevima), pustimo svako teološko raščlanjivanje onog „jedan Posrednik” (1 Tim 2,5), pustimo svaki „mora”, „ne može”, „ne smije”, gledajmo samo tu stvarnost Isusa Krista! „I Riječ je postala tijelom i prebivala među nama (...). Od Njegove punine mi svi primismo milost za milošću” (Iv 1,14.16). Susret između Boga i čovjeka, pa i čovjeka koji je grijeshio i nakon krštenja, zbiva se, ne na onom općem stupnju i načinu odnosa Bog—stvor, nego na stupnju i načinu one čudesne inicijative Božje da Bog, Presveti, prvi pristupi nama, grešnicima, i to na način Utjelovljenja Druge Osobe Presvetog Trojstva. Tako je to s Božje strane. A kod nas ljudi time je među nas došao Novi Adam, pa kao što smo od prvog Adama naslijedili istočni grijeh i njegove posljedice, tako u Novom Adamu, tzv. ulijevanjem milosti, u nas kao loze ulazi Krist—Trs, i dajući nam svoju svetost u nama istodobno i dokida grijeh i izgrađuje „novo stvorenje u Kristu” (2 Kor 5,17; usp. Gal 6,15). I tako, kad čovjek traži Boga, možda baš radi pomirenja nakon grijeha počinjenog unatoč primljenog krštenja, nalazi ga u Isusu Kristu, nalazi ga onako divnog u Njegovoj dobroti kakva se pokazala pri Utjelovljenju (usp. Tit 3,4), zaista baš srce, kako to danas često i opravdano kažemo; tada također u Kristu čovjek nalazi i sebe, jer Isus Krist je Novi Adam, Glava, Trs, koji je zato uzor novog života, jer je uzrok tog novog života (a taj novi život zahvaća ne samo sadašnjost, nego i završnicu, vječnost). Kako apostol Pavao upravo drhti kad govori o Kristu, i kakve dubine o Kristu on iznosi! (Dosljedno, što bi on rekao o bilo kojem toliko bojažljivom propovijedanju

² Usput rečeno, tu se vidi što je ostalo od onog shvaćanja. Neki su ga gotovo pokušali poetizirati: Kako je to lijepo kad čovjek grešnik kazuje svoje grijehe svećeniku koji je isto tako kao i pokornik čovjek grešnik; i tako pokornik ide ispovjedniku u poniznosti, i ispovjednik ga prima ispunjen istim osjećajima poniznosti iz koje se spontano rađa i razvija produhovljena i plemenita ljubav i još veće poštovanje.

Krista da je to više prešućivanje nego naviještanje!).

A Isus Krist jest onakav kakav jest, i nemojmo Ga ni u čemu preinačivati (preinačivati dakako ne od zle volje, nego od neke bojažljivosti, ili čega li?). Nemojmo preinačivati ni sliku Crkve, jer Crkva je Otajstveni Krist (ni pošto samo neka administrativna ustanova!). Nemojmo preinačivati ni sakramente, jer sakramenti su djelo Kristovo, no dodajmo i istaknimo, utemeljeno u žrtvi Križa za dijeljenje uskrsnog života (usp. Rim 4,25), dakle uz krajnju i vrlo skupu Gospodinovu angažiranost (usp. 1 Petr 1,18; 1 Kor 6,20 i 7,23; Otkr 5,9 itd.). Poznajmo i naučavajmo što je uloga Crkve pri dijeljenju sakramenata, napose pomirenja. Uočimo što jasnije najprije mi sami, a onda, prema prilikama, navješćujmo i drugima da u sakramentu pomirenja pokornik sudjeluje također aktivno, a to, dakako, u stupnju, u načinu i u vrijednosti koju je njegovim činima dao Isus Krist. Koliko se drugačije kršćanin, kad to ima na umu, i ispovijeda, i kaje, i izvršava naređenu pokoru!

Vrijedno je čuti belgijsko iskustvo o zajedničkom slavljenju sakramenta pomirenja. Kao što znademo, pastoralni cilj zajedničkog slavlje-

nja sakramenta pomirenja jest da se očituje simbolično te tako više oživi i ono tužno zajedništvo svih nas u grijehu, i radosno zajedništvo oproštenja i novoga života, zajedništvo koje je, ne tek kao neka psihološka stvarnost, nego jedinstvo u Kristovoj Crkvi, jedinstvo loza s Trsom. No, kod njih u Belgiji izišlo je na ovo da se zajedničko odrešenje smatralo neke vrste dispenzom od osobne ispovijedi (nav. članak, str. 390), što je skroz protivno posve jasnoj nauci Crkve.

Dakako da je u tom ozračju kriza svećeništva i nejasnoća o smislu svećenikove zadaće još samo porasla (str. 390 i bilj. 3). A što je i moglo drugo nastati?

Nismo, dakako, napisali ovaj članak da bismo prstom pokazali na nečije loše stanje. Gospodinova riječ „Tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci kamen” (Iv 8,7), uvodi nas u mentalitet, za druge – sućuti i želje da im pomognemo barem molitvom, i, za sebe, u mentalitet auto-kritike. Treba učiti na njihovu teškom iskustvu. Njima čestitamo na hrabrosti i iskrenosti u otkrivanju krivih koraka. A mi, čuvajmo se tih, a i drugih, kobnih propusta! Valjda još nije prekasno.